

Мірошніченко В. О.

аспірант

Херсонського державного аграрного університету

Miroshnychenko V. O.

PhD student

Kherson State Agrarian University

РЕЗЕРВИ ПОСИЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

RESERVES FOR STRENGTHENING FINANCIAL POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Анотація. У статті визначено головні резерви посилення фінансового потенціалу аграрних підприємств. Обґрунтовано вплив дебіторської та кредиторської заборгованості на стан фінансового потенціалу. Виявлено можливі джерела збільшення обсягу фінансування підприємств галузі. Розроблено алгоритм формування структури фінансування посилення фінансового потенціалу аграрних підприємств.

Ключові слова: фінансовий потенціал, фінансовий потенціал аграрного підприємства, джерела фінансування, кредиторська заборгованість, дебіторська заборгованість, аграрне підприємство.

Постановка проблеми. Швидкий розвиток економіки потребує надійного та якісного забезпечення фінансового потенціалу. Через різноманітні екзогенні та ендегенні фактори діяльність підприємств перебуває у постійній невизначеності, що потребує ретельної уваги передусім до його фінансової політики. Особливо актуальним виступає визначення резервів посилення фінансового потенціалу аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню фінансового потенціалу аграрних підприємств присвячено праці вітчизняних та закордонних дослідників, а саме О. Ареф'єва, В. Бабич, О. Гудзь, М. Дем'яненка, О. Кизима, В. Ковальова, М. Лепа, В. Ляшенко, Ю. Ряснянський, П. Саблука, П. Стецюка Б. Шелегеда та ін. Проте недостатньо розкритим залишається питання визначення резервів посилення фінансового потенціалу аграрних підприємств.

Мета статті полягає у визначенні резервів посилення фінансового потенціалу аграрних підприємств.

Вклад основного матеріалу дослідження. У результаті аналізу сучасного стану розвитку фінансового потенціалу аграрних підприємств виявлено, що однією з головних проблем, які перешкоджають його ефективному розвитку, є порушення фінансування господарюючого суб'єкта. Вважаємо, що для збільшення фінансового потенціалу аграрних підприємств шляхом покращення його фінансування варто вирішити такі головні завдання: розширити асортимент фінансових ресурсів підприємства; збільшити дохідну частину бюджету підприємства; оптимізувати витрати підприємства.

Окрім того, фінансовий потенціал аграрних підприємств має пряму залежність від стану залучення та використання фінансових ресурсів [4]. У разі зниження ефективності даного процесу відповідна динаміка розповсюджується і на стан фінансового потенціалу підприємства, а збалансування показників першого стабілізуватиме та підвищуватиме показники останнього, тому для збільшення фінансового потенціалу аграрних підприємств господарюючих суб'єктів галузі доцільним є покращення процесу фінансування [1; 3]. Передусім необхідно акцентувати увагу на визначенні структури фінансових

ресурсів аграрних підприємств. Варто зазначити, що визначення оптимальної структури фінансових ресурсів підприємств знаходилося у центрі уваги багатьох вітчизняних та закордонних учених. Значна частина наукового дискусю звертає увагу на необхідності визначення структури джерел фінансування, користуючись співвідношенням власного та залученого капіталу господарюючого суб'єкта. Такий аналіз дає змогу передбачити виникнення загрозливого стану для фінансового потенціалу та порушення фінансової безпеки аграрного підприємства.

Вважаємо, що залучення додаткових кредитних ресурсів у сучасних складних умовах функціонування фінансової системи України потребує детального аналізу його доцільності, тому що прийняття рішення повинно ґрунтуватися на діагностиці таких ключових блоків фінансової безпеки аграрного підприємства, як: імовірність банкрутства, ліквідність господарської діяльності, визначення частки залученого капіталу в структурі джерел фінансування підприємства та платоспроможність господарюючого суб'єкта (рис. 1).

Перш ніж прийняти управлінське рішення про необхідність розширення обсягу фінансових ресурсів за рахунок залучених джерел для збільшення фінансового потенціалу аграрного підприємства, необхідно визначити ймовірність банкрутства аграрного підприємства (блок 1, рис. 2). Для аналізу варто використовувати поширені моделі оцінки, зокрема модифіковану модель Альтмана. За результатами оцінки отримаємо результат, який відповідатиме високому, середньому або низькому рівню ймовірності банкрутства аграрного підприємства, що прямо впливає на стан його фінансового потенціалу.

Так, висока ймовірність банкрутства є високоризикованим станом фінансового потенціалу аграрного підприємства і передбачає відмову від залучення зовнішніх позикових ресурсів [1; 2]. У цьому разі аграрне підприємство для збільшення свого фінансового потенціалу має вибір:

1) відмовитися від залучення позикових фінансових ресурсів та провести оптимізацію наявного обсягу фінансових ресурсів для виявлення можливих внутрішніх резервів фінансування;

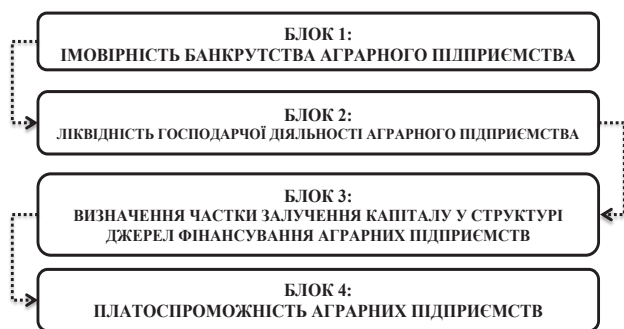

Рис. 1. Алгоритм формування структури фінансування для зростання фінансового потенціалу аграрного підприємства

2) незважаючи на високий ризик, прийняти рішення про формування структури джерел фінансування аграрного підприємства за рахунок позикових фінансових ресурсів для збільшення фінансового потенціалу господарюючого суб'єкта;

3) орієнтувати діяльність аграрного підприємства на пошук інвестиційних фінансових ресурсів, грантів, альтернативних низьковартісних фінансових ресурсів, розширення обсягу власного фінансування тощо.

Середній рівень імовірності банкрутства також характеризує небезпеку порушення фінансового потенціалу аграрного підприємства, а тому передбачає визначення співвідношення ризиків та вигід залучення позикових фінансових ресурсів. За умов перевищення ризиків над вигодами доцільно відмовитися від залучення фінансових ресурсів, оптимізувати наявний обсяг фінансових ресурсів аграрного підприємства й орієнтуватися на використання менш вартісних джерел. У разі перевищення вигід над ризиками позикового фінансування діяльності аграрного підприємства для збільшення його фінансового потенціалу можливо або відмовитися від такого фінансування, або залучити позикові фінансові ресурси.

Низький рівень імовірності банкрутства є найбільш сприятливим для функціонування господарюючого суб'єкта та збільшення його фінансового потенціалу, тому доцільність формування структури джерел фінансування за рахунок зовнішніх позикових фінансових ресурсів має місце. Крім того, можливим варто назвати у цьому разі варіант діагностики співвідношення ризиків та вигід залучення фінансових ресурсів, який дасть змогу визначити перспективи зміни структури джерел фінансування діяльності аграрного підприємства та динаміки стану його фінансового потенціалу. Високі ризики залучення позикових фінансових ресурсів є негативним для фінансового потенціалу, а тому свідчать про необхідність мінімізації кредитних коштів у структурі джерел фінансування аграрних підприємств. Натомість високі вигоди на противагу низьким ризикам підтверджують доцільність використання кредитних джерел.

Ліквідність господарюючого суб'єкта забезпечує здатність швидко продати наявні активи підприємства для збільшення грошових ресурсів із метою виплати зобов'язань. Низький рівень ліквідності є свідченням порушення фінансового потенціалу, а тому існує високий ризик залучення необґрунтованого обсягу кредитних ресурсів. Середній рівень ліквідності потребує його аналізу в динаміці, що дасть змогу встановити причини порушення показників. Використання у структурі джерел фінансування аграрних підприємств позикових коштів за середнього рівня ліквідності можливе за умови високої ефективності блоків 1, 3 та 4. За інших умов розширення обсягу фінансових ресурсів не сприятиме збільшенню фінансового потенціалу аграрних підприємств, тоді як висока ліквідність аграрного підприємства дає змогу оптимізувати структуру фінансових ресурсів позиковими коштами й збільшити тим самим фінансовий потенціал.

Метою діагностики третього блоку алгоритму формування структури фінансування для зростання фінансового потенціалу аграрного підприємства є виявлення наявного співвідношення власного та залученого капіталу. Аналіз

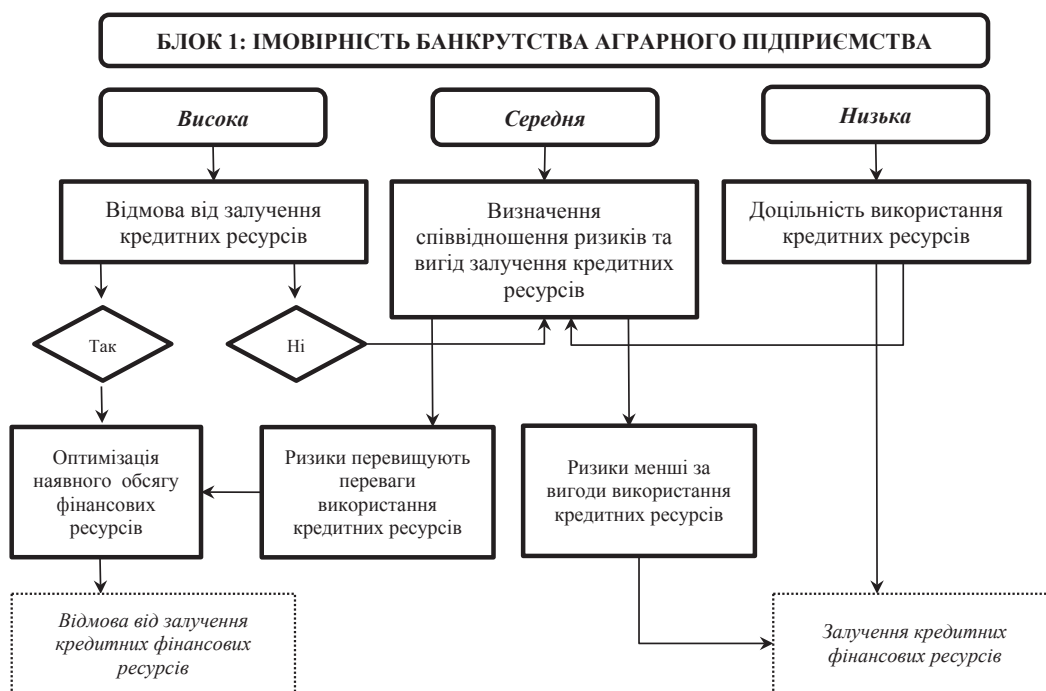

Рис. 2. Алгоритм формування структури фінансування для зростання фінансового потенціалу аграрного підприємства (блок 1)

частини залученого капіталу у структурі джерел фінансування аграрного підприємства дає змогу визначити рівень безпеки фінансування господарюючого суб'єкта, оскільки збільшення частки залученого капіталу виступає ризиковим фактором фінансового потенціалу. Відповідно, його зростання додатково залученим обсягом фінансових ресурсів на платній основі спричинить порушення ефективності діяльності.

У разі виявлення у структурі джерел фінансування менше 50% власних коштів підприємства необхідно провести аналіз у динаміці причин та наслідків перевищення частки залучених фінансових ресурсів над власними. Вважаємо, що в такому разі необхідно реалізувати такі альтернативні шляхи: акцентувати увагу на нарощенні власного капіталу аграрного підприємства; пошук джерел підвищення частки власних фінансових ресурсів; погашення поточної та простроченої заборгованості. Крім того, за даних умов в Україні за високої частки кредитних коштів у структурі джерел фінансування залучення додаткових позикового капіталу недоцільне та ризиковане. За умови наявності високої частки власних коштів аграрного підприємства, на нашу думку, необхідно: визначити стан власних ресурсів аграрних підприємств; провести аналіз причин зниження частки власного капіталу, діагностику перспектив додаткового залучення фінансових ресурсів; визначити доцільність та необхідність обсягу залучених фінансових ресурсів. Таким чином, діагностика третього блоку дає змогу встановити перспективи залучення кредитних ресурсів.

Останнім кроком у запропонованому нами алгоритмі формування структури фінансування для зростання фінансового потенціалу аграрного підприємства є аналіз четвертого блоку, присвяченого платоспроможності (рис. 3). Його слід проводити за коефіцієнтами платоспроможності, фінансування, забезпеченості власними оборотними засобами та маневреності.

Порівняння отриманих результатів із нормативними значеннями дасть змогу виявити напрями порушення платоспроможності господарюючого суб'єкта. Вважаємо, що негативна динаміка та невідповідність нормативному значенню показника за всіма коефіцієнтами потребує аналізу причин і відмови від залучення додаткових кредитних ресурсів. Якщо нормативному значенню не відповідає три показника з чотирьох, окрім аналізу причин стану, необхідно діагностувати можливість залучення кредитних ресурсів за умови наявності нормативного значення коефіцієнта платоспроможності та не порушення через збільшення залучених джерел коефіцієнтів забезпеченості власними оборотними запасами, а також коефіцієнту фінансування. У разі наявності негативного значення за одним показником доцільність залучення фінансових ресурсів можлива за умови відповідності нормативному значенню коефіцієнту платоспроможності і збереження позитивної динаміки інших коефіцієнтів.

Також нагальним резервом збільшення фінансового потенціалу аграрних підприємств має бути запровадження шляхів підвищення платоспроможності суб'єкта господарювання. Особливо актуальність даного питання загострюється в період міжсезоння, коли найбільше відчувається дефіцит фінансових ресурсів. Сигналізують про погіршення стану фінансової безпеки аграрних підприємств через втрату платоспроможності такі показники: наявність збитків, зниження швидкості обороту активів, зниження показника величини чистих активів, зростання частки простроченої заборгованості, незбалансованість темпів росту дебіторської та кредиторської заборгованості та інші негативні прояви порушення фінансового стану господарюючого підприємства [1; 2]. Тому передусім варто акцентувати увагу на управлінні грошовими потоками аграрного підприємства. Сучасні вітчизняні аграрні підприємства управління платоспроможністю здійснюють у напрямку її підвищення та про-

Рис. 3. Алгоритм формування структури фінансування для зростання фінансового потенціалу аграрного підприємства (блок 4)

філактики неплатежів. Підвищення платоспроможності підприємства можна досягти шляхом регулярного проведення фінансовим менеджментом заходів з усунення причин і чинників зниження платоспроможності, а також сприяння підвищенню ліквідності активів.

Управління грошовими потоками передбачає оптимізацію (мінімізацію) розміру грошових коштів, що перебувають на рахунках підприємства, для реалізації цільових пріоритетів діяльності, а також оптимізації розміру поточних платежів. В управлінні грошовими потоками визначаються декілька етапів: інформаційне забезпечення, визначення операційного і фінансового ланцюгів, оцінка грошових потоків, обробка отриманої інформації, розрахунок показників, узагальнення результатів, планування, оптимізація грошових потоків, орієнтована на кінцевий результат, а також розроблення загальних рекомендацій щодо підвищення їх ефективності.

Мобільність грошових операцій, складність виробничих умов, необхідність стрімкої адаптації оперативного управління грошовими потоками до господарських умов, що змінюються, змінюють підходи і методичку організації оперативної фінансової роботи на підприємстві. Оперативне управління грошовими потоками спрямоване на вирішення визначених проблемних ситуацій у найоптимальніші терміни. Практичний досвід засвідчує, що найповнішу і багатофакторну оцінку стану грошових потоків на підприємстві дає фінансовий аналіз, на основі якого формуються висновки та приймаються управлінські рішення в операційній, інвестиційній і фінансовій діяльності.

Дослідженнями виявлено, що фінансовий потенціал аграрних підприємств знижується за негативної динаміки дебіторської заборгованості, тому вважаємо за необхідне підвищувати платоспроможність господарюючого суб'єкта галузі шляхом рефінансування дебіторської заборгованості, що стимулюватиме збільшення фінансового потенціалу.

Серед інших резервів збільшення фінансового потенціалу аграрних підприємств варто назвати збільшення прибутку. Звернемо увагу, що вирішення питання прибутковості сільськогосподарської діяльності досліджується як на теренах вітчизняної науки, так і за її межами досить давно, що виражається у значному просуванні даної проблематики. Але слід наголосити, що погіршення національної безпеки країни значно посилює її актуальність. Грунтуючись на попередньому науковому надбанні, серед найбільш ефективних напрямів збільшення прибутку аграрних підприємств слід назвати: бюджетний контроль, управління грошовими коштами, управління прибутком та фінансовий аналіз проектів.

Під час здійснення бюджетного контролю аграрних підприємств слід: визначити основні проблеми, бюджетні припущення (проекти); здійснювати координацію бюджетів окремих підрозділів; підготувати загальний план продажів; планувати витрати підрозділів за методикою «бюджетування з нуля»; планувати капітальні витрати,

бюджет грошових коштів; скласти ефективну щомісячну звітність, річні фінансові прогнози. Фундаментальними основами фінансового управління і контролю міжнародною практикою визначено складання реалістичних бюджетів, щомісячних звітів про фактичні результати і систематично оновлюваних прогнозів очікуваних підсумків фінансового року. Для забезпечення ефективного розроблення і виконання бюджету має значення відношення до цього керівництва компанії. Необхідна колективна прихильність ради директорів і кожного менеджера компанії на досягнення обсягів продаж і контроль над витратами за бюджетами підрозділів компанії. Під час здійснення бюджетного контролю слід визначити: рівень виробничих досягнень, який має бути відображено в бюджеті, відповідальних за досягнення запланованих обсягів продаж. Утрати у разі спаду валової виручки слід компенсувати зниженням витрат.

Управління грошовими коштами передбачає застосування основних елементів збирання дебіторської заборгованості, безперервної взаємодії маркетингових, збутових, виробничих і постачальницьких підрозділів компанії з обмеження витрат на зберігання запасів і скорочення виробничого циклу; управління кредиторською заборгованістю, накладними витратами; добір адекватного фінансування; контроль над рухом грошових коштів; відносини з банком. Коли кредиторам не платять у встановлені терміни, призначається тимчасовий або конкурсний керуючий. До цього часу компанія, можливо, вже заробила невеликий прибуток у поточному місяці або є впевненість, що в найближчі кілька місяців збитки поступлять місцем прибутку. Однак усе це зовсім нічого не означає, якщо немає можливості досить швидко сплатити борги. Насправді однією з причин труднощів, що виникли, могло бути занадто швидке розширення бізнесу щодо наявних фінансових ресурсів.

Управління грошовими коштами необхідно для оптимізації прибутку. Інакше сума виплачуваних банку відсотків буде невиправдано велика. Фінансова служба не управляє компанією, як не керує вона і грошовими коштами. В обох випадках фінансисти лише допомагають своїм колегам із команди менеджерів.

Не менш важливим залишається залучення інвестицій у діяльність аграрного підприємства, що сприятиме збільшенню його фінансового потенціалу. Потреба аграрних підприємств у доступних додаткових джерелах фінансування має постійно зростаючу тенденцію. Вважаємо, що сприятиме залученню інвестицій, зокрема іноземних, у фінансування аграрних підприємств проєктне фінансування.

Висновки. Таким чином, ключовими резервами посилення фінансового потенціалу аграрних підприємств мають бути розширення асортименту та структури фінансових ресурсів, зміцнення конкурентних переваг, підвищення платоспроможності, зростання доходу підприємства, залучення інвестиційних ресурсів та розвиток експорторієнтованих напрямів.

Список використаних джерел:

1. Говорушко Т.А. Факторинг як форма рефінансування дебіторської заборгованості / Т.А. Говорушко, І.П. Ситник, К.М. Степаненко // Облік і фінанси. – 2012. – № 4. – С. 35–40.
2. Макаренко Ю.П. Управління кредитним забезпеченням підприємств продуктового підкомплексу / Ю.П. Макаренко // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2003. – № 4. – С. 73–78.
3. Танклевська Н. Стан та перспективи розвитку державного фінансування сільськогосподарських підприємств України / Н. Танклевська, О. Супрун // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2013. – Вип. 1. – С. 262–270.
4. Танклевська Н.С. Методика формування концепції фінансової політики розвитку агропідприємств регіону / Н.С. Танклевська // Облік і фінанси. – 2008. – № 4. – С. 38–41.

Аннотация. В статье определены основные резервы усиления финансового потенциала аграрных предприятий. Обосновано влияние дебиторской и кредиторской задолженности на состояние финансового потенциала. Выявлены возможные источники увеличения объема финансирования предприятий отрасли. Разработан алгоритм формирования структуры финансирования усиления финансового потенциала аграрных предприятий.

Ключевые слова: финансовый потенциал, финансовый потенциал аграрного предприятия, источники финансирования, кредиторская задолженность, дебиторская задолженность, аграрное предприятие.

Summary. In this article the provisions strengthen the financial capacity of agricultural enterprises. Grounded impact receivables and payables on the state of financial capability. Discovered possible sources of increased funding of the industry. The algorithm financing structure formation strengthen the financial capacity of agricultural enterprises.

Key words: financial potential, financial potential of the agricultural enterprises, sources of financing, accounts payable, accounts receivable, agricultural enterprises.

УДК 658. 265

Димченко О. В.

*доктор економічних наук,
професор кафедри економіки підприємств,
бізнес-адміністрування та регіонального розвитку
Харківського національного університету міського
господарства імені О.М. Бекетова*

Рудаченко О. О.

*кандидат економічних наук,
асистент кафедри економіки підприємств,
бізнес-адміністрування та регіонального розвитку
Харківського національного університету міського
господарства імені О.М. Бекетова*

Мозговий Є. В.

*асистент кафедри економіки підприємств,
бізнес-адміністрування та регіонального розвитку
Харківського національного університету міського
господарства імені О.М. Бекетова*

Dymchenko O. V.

*Prof., D. Sc. in Economics
Head of the Department of Enterprise Economics,
Business Administration and Regional Development
O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

Rudachenko O. O.

*C. Sc. in Economics
Assistant of Department of Enterprise Economy,
Business Administration and Regional Development
O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

Mozgovyi I. V.

*Assistant of Department of Enterprise Economy,
Business Administration and Regional Development
O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

МОДЕЛЮВАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ

MODELING ACCOUNTS RECEIVABLES HEAT ENTERPRISES

Анотація. У статті розглянуто загальну структуру дебіторської та кредиторської заборгованостей підприємств теплопостачання м. Харкова та Харківської області. Проаналізовано динаміку зміни дебіторської та кредиторської заборгованостей в умовах турбулентної економіки. Наведено прогноз заборгованостей досліджуваних теплоенергетичних підприємств з використанням трендових моделей. Проведено моделювання дебіторської та кредиторської заборгованостей за допомогою сучасних адаптивних моделей прогнозування.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, дебіторська та кредиторська заборгованості, теплоенергетика, фінансовий стан, прогнозування.